

РАҲБАР ФАОЛИЯТИНИ БАҲОЛАШ ИЛМИЙ –ПЕДАГОГИК МУАММО СИФАТИДА

Эшқораев Абурахмат Ҳайитович¹, Эшқораев Қахрамон Абурахматович¹,
Эшқораев Эсон Абурахматович²

¹Термиз давлат муҳандислик ва агротехнологиялар университети

²Тошкент амалий фанлар университети

¹E-mail: eshqorayevabdurahmat@tdmau.uz

Раҳбар фаолиятини педагогик баҳолашва ушбу жараёнда таълим муассаси фаолиятига раҳбарлик қилаётган масъул шахс иштирокини урганиш , энг аввало, муаммо мазмун – моҳияти борасида тула тассавурга эга булишни , аник белгилаб олишни тақоза этади.Таълим муассаси раҳбар фаолиятини баҳолаш муаммосига турдош мавзуларда ,шунингдек унга ёндош йўналишларда олиб борилган тадқиқотишлари мазмунини таҳлил этиш асосида раҳбар фаолиятини педагогик назарий ва илмий асосларини уз ичига олувчи яхлит тизимни яратишга эришилди .Ўзбекистон Республикаси , МДХ ва хорижий давлатларда мазкур йўналишларда бир қатор илмий – тадқиқот ишлари олиб борилишига қарамай , айнан раҳбар фаолиятини педагогик баҳоллашга оид манбалар кўп эмас . Қуйидаги турдош мавзуларда олиб борилган илмий – тадқиқот ишлари мазмун – моҳияти хусусида қисқача фикир юритамиз .

Р.Ш. Аҳлиддинов, У.И. Иноятлов, Д. Олдиройид, А. Хужаев, Ф. Носирова, М. Комилова ва С. Турғкновалар томонидан “ Ўзбекистонда таълимни бошқариш : муаммолар , изланишлар, ечимлар” мавзусидаги тадқиқот ишларида таълимни бошқариш, бир томондан, жамият ижтимоий, иқтисодий ривожининг объектив қонунларига бевосита боғлиқ бўлса, иккинчи томондан, ривожланаётган жамиятнинг ижтимоий эҳтиёжлари талабларига кўп жиҳатдан боғлиқлиги таъкидлаб ўтилган. Ғарб мамлакатлари таълими тажрибасида қуйидаги тамойиллар муҳим ўрин тутади:

Топшириқни бажаришга йўналтириш	Ижрочиларга мўлжаллаб иш тутиш
Муоммаларни ҳал қилишга ижодий ёндашув (ўзгаришларга мослашшиш учун тафаккурнинг барча имкониятларини ишга солиш)	Жамоа аъзоларининг ҳамкорлиги ва коммуникация

Самарадор натижаларга эришиш учун мунтазам режалаштириш	Буюртмачини назарда тутиб , иш қилиш (буюртмачи , манфатдор шахсларнинг талабларини бажариш бўйича хизматларни таъминлаш)
Вазиятга қараб раҳбарлик усулини қўллаш (вазиятга ва қўл остидаги ходимларга мослашиш қобилиятини кучайтириш)	Ижодий фикирлаш , кўнгилдагидек муҳит ва ўзаъро муносабатлар (ҳамкасибларини қадрлаш ва ҳурмат қила олиш)
Бир – бирини узаро яхши тушуниш ва идеалларга бир хил муносабатда бўлиш (аниқ кутилган натижа , конструктив қайта алоқа)	Ваколатларни педагогик жамоага утказиш ва уларнинг касбий ўсишларига ёрдам

Германия , Франция , Буюк Британия , Италия каби давлатларнинг таълим тизимида , шунингдек , М. Грегор томанидан асосланган “Х - У “ назариясидан кенг фойдаланган .

Т/р	“Х “ назарияси	“У” назарияси
1.	Педагогик жамоа , одатда , ишлашни ёқтирмайдилар ва ҳар қандай имкониятдан фойдаланиб, ўзларини четга оладилар .	Иш бажариш учун сарфланадиган ақлийва жисмоний ҳаракатлар педагогик жамоага у ишлаётганида ёки дам олётганидек хуш ёқади .
2.	Бинобарин , таълим муассасаси мақсадларига эришиш ва педагогик жамоани ишлатиши учун уларни назорат қилиш , жазо билан кўрқитиш керак .	Таълим муассасаси мақсадларига эришиш учун педагогик жамоа , агар улар ўзларини ишга бағишланган , деб ҳис қилсалар , ўзларини ўзлари ёлайдилар ва назорат қиладилар .
3.	Педагогик жамоа раҳбар ортида бўлишни маъқул , кўради , жавобгарликдан қочади , ўз шаънини билмайди ва ўзининг ҳар бир вазифасини кимнингдир паноҳи остида бажаришни хоҳлайди .	Мақсадга эришишда , асосан , натижага қараб рағбатлантириб борилади .
4.		Яхши кўмак орқали педагог ходим жавобгарликни олишгина эмас , балки уни қабул қилишни ҳам ўрганади .
5.		Кўпгина таълим муассалари раҳбарлари раҳбарлари ўз педагогик жамоалари интеллектуал салоҳиятларини таълим муассалари равнаки учун сарфлашга мойил .

Таълим тизимини бошқариш самарали бошқариш муаммоси юзасидан тадқиқот ишларини олиб борган педагог олимлар – Ж. Ғ . Йўлдошев , В .М. Лазарев , М.М.Поташник ,

П.Херсет ҳамда Р. Ш .Аҳлидиновларнинг фикрига кўра , таълим муассаси фаолиятини самсрали йўлга қўйишда мазкур таълим муассаси фаолиятини самарали йўлга қўйишда мазкур таълим муассасининг фаолият дастури ҳамда ишчи режасига эга бўлиши муҳим аҳамиятга эга. Мазкур дастур ёки ишчи режа таълим муассаси фаолиятини баҳолаш имконини берувчи қуйидаги тамойиллар асосида ишлаб чиқилиши лозим .

Долзарблик – дастур таълимни бошқаришнинг бўлғуси органи ёки таълим муассаси учун, айниқса, аҳамиятли бўлган муаммоларни ҳал қилишга йўналтирилганлик жиҳати.

Истиқболни белгилай олишлик – дастурнинг ўз мақсадлари ва режалаштириладиган фаолиятида таълим муассасига нафақат бугун, балки келажакда ҳам қўйиладиган ва таълим муассаси фаолияти шароитларининг ўзгаришларини акс эттира олишлик жиҳати .

Амалийлик – дастурнинг кутилган мақсадлар ва рўёбга чиқариш имконияти бўлган мақсадлар ўртасидаги мувофиқликни таъминлаш , режалаштириладиган мақсадлар ва уларни рўёбга чиқариш воситалари ўртасидаги мувофиқликни таъминлаш жиҳати .

Оқилоналик – дастурнинг максимал тарзда фойдали натижаларга эришиш имконини берадиган мақсадларни ва уларни рўёбга чиқариш воситаларини белгилай олиш жиҳати .

Яхлитлик – дастурнинг қўйилган мақсадларга эришиши учун зарур хатти – ҳаракатлар таркибининг бўлишини, шунингдек, дастурга киритилган фаолиятлар ўртасидаги алоқаларнинг келишилган бўлишини таъминлаш жиҳати.

Назоратлилик – дастурнинг тугал ва оралиқ мақсадлари ёки кутиладиган натижаларни , аниқроғи, олинган реал натижаларнинг мақсадларга мувофиқлигини текшириш усули мавжуд бўлиши учун белгилай олиш жиҳати.

Оғишишларни сезувчанлик – бажариладиган реал ҳолатини дастурда назарда тутилган ва эришиш учун хавф – хатар солиши мумкин бўлган оғишишларни ўз вақтида олиш жиҳатларидан иборат.

Фойдаланилган адабиётлар

- [1] Р.Ш. Аҳлиддинов ,У.И. Иноятов, Д.Олдройид, А. Хўжаев, Ф.Носирова, М.Комилова ва С. Тургуновалар томонидан “Ўзбекистонда таълимни бошқариш: муоммалар, изланишлар, ечимлар” .
- [2] А.Х. Эшқораев. Раҳбар фаолиятига қўйиладиган умумдидактик талаблар .